

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

III. Sub quâ ratione diuinæ relationes constituant personas?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

spiciat spirationem passiuam, ut oppositam correlationem, ut originem passiuam, & terminum productum formaliter; (nam sub hac ratione formalis ista respiciuntur tantum à spiratione actiua, siue à Patre & Filio, ut spiratore formaliter,) tamen respicit illa radicaliter, & ut principium *Quod*. Quoniam paternitas & filiatio, quā paternitas & filiatio Diuina est, essentialiter exigunt respicere radicaliter, & ut principium *Quod* media spiratione actiua, ut principio *Quo* Spiritus sancti processionem, atque adeo ab illa realiter distinguui. Vnde sola radicalis oppositio sat erit in Diuinis, ut una relatio realiter distingui possit ab alia.

40. Consistit autem hæc radicalis oppositio, ut tale suppositum essentialiter exigat proximum principium productuum talis termini, & præterea ut sit illi hypostaticum complementum ad tales terminum producendum. Sic Pater & Filius, ut talia supposita sunt, essentialiter exigunt proximam vim productiuam Spiritus sancti; suntque hypostaticum complementum ad huiusmodi terminum producendum. Defectu huius radicalis oppositionis spiratio actiua non distinguitur à Patre & Filio, quia nec Pater exigit illam, ut proximam vim productiuam Filii, nec contrà ipsa spiratio actiua exigit paternitatem, ut hypostaticum complementum ad producendum Filium. Siquidem Pater supponit completere constitutus tam in virtute producendi, quam in ratione subsistendi in ordine ad Filium per solam paternitatem. Defectu eiusdem radicalis oppositionis Filius non distingueretur à Spiritu sancto, in casu quo illum non produceret: quia si illum non produceret, non exigeret spirationem actiua, ut proximam vim illum producendi, mediante qua illi opponeretur, ut formale correlatum.

41. Ex dictis manet soluta proposita difficultas. Solùm supererit respondendum ad ultimam confirmationem. Ad quam dico, in ea hypothesi, in qua ratio respectiva auferretur à Paternitate, eo ipso destructum iri perfectionem respectiua, quæ sola est capax radicalis oppositionis, propter limitationem ad ad unum tantum genus perfectionis. Nam in eo casu perfectio respectiua paternitatis, eo ipso, quo ab illa auferretur respectus ad Filium, euaderet perfectio absoluta, ac proinde incapax radicalis oppositionis ad personam Spiritus sancti. Nam eo ipso tunc fieret perfectio infinita & illimitata in omni genere; atque adeo cum nulla alia perfectione posset habere oppositionem. Ad rationes oppositas sententiæ respondebimus sectione sequenti.

SECTIO III.

Sub quadratione Diuinae relationes constituant personas.

42. **R**ATIO dubitandi est, quia relatio paternitatis supponit personam Pa-

tris iam constitutam: igitur non potest ipsam constituere. Consequens patet, quia nullum posterius constituere potest suum prius. Antecedens probatur, quia relatio paternitatis consequitur actionem generationis. Generatio autem supponit personam ad generandum constitutam. Quæ difficultas solùm militat in persona Patris, nam reliquæ personæ non precedunt, sed consequuntur originem, ad quam consequitur relatio ipsa personalis, ut immediatus terminus ipsius. Propter hanc difficultatem variant Scholastici in assignanda proxima & formalis ratione, sub qua Diuinae relationes personas constituant.

43. PRIMA sententia est Bonaventuræ in 1. dist. 26. q. 3. affirmantis, Diuinas personas constitui & distingui relationibus sub ratione originis. Fundamentum est, quia circumscripta origine, impossibile est in Diuinis intelligere personarum pluralitatem; quia licet in Deo idem sit originari, & ad alium referri: id tamen quod formaliter constituit personas, est origo. Antecedens probatur, quia sublata origine per intellectum, tollitur relatio origine fundata: contrà verò sublata relatione, non necessariò tollitur origo: igitur origo, non relatio formaliter constituit personas Diuinas.

44. Hanc sententiam impugnat S. Doctor 1. p. qu. 40. art. 2. hoc vno fundamento, quia principium constitutus concipi debet ut intrinsecum & permanens in re ipsa constituta, cùm debeat concipi ut forma dans esse rei constitutæ. Origó autem non concipitur ut ratio intrinseca & permanens in re ipsa originante, vel originata; sed vel tanquam via egredivis ab originante, si sit actiua, vel tanquam via ad originatum, si sit passiua. Ceterum negari non potest, per origines, tanquam à posteriori argui distinctionem personarum. In quo sensu interdum Patres docent, personas Diuinas distingui per origines, hoc est à posteriori & quoad nos.

45. SECUNDA sententia est Caietani 1. p. q. 40. art. 4. afferentis, personam Patris constitui formaliter sub expressa ratione paternitatis, ut concepta, non ut exercita; quia ut concepta præcedit generationem, ut exercita verò subsequitur. Hoc modo saluat, quo pacto eadem relatio personam constitutat & referat: constituit, quatenus in esse hypostatico relatio ordine rationis præcedit generationem; refert, quatenus in esse relatio generationem exercitè subsequitur. Est autem relatio ut concepta & exercita in doctrina Caietani eadem forma individualis atoma, importata secundum duplicum modum significandi diuersum & secundum esse constitutum personæ, & secundum esse relatiuum eiusdem, ita ut vtrumque præstet relatio ipsa formaliter, vnum ut concepta ante generationem in esse relatio hypostatico, alterum ut exercita post generationem in esse relatio exercitè.

46. Sed contra hanc sententiam Caietani primò: quoniam formam exercere suum a-

Scholastici
variant.

Bonavent.

s. Thomas
hanc op-
tionem im-
pugnat.

Caietanus.

etum

etum circa aliud, nil aliud est, quam conferre illi suum effectum formalem, sicut albedinem exercere suum proprium actum circa subiectum, est illud reddere formaliter album: sed effectus formalis relationis, ut relatio est, est constituere aliquid formaliter relatum. Implicat igitur concipere paternitatem constituere personam Patris; sub expressa ratione paternitatis, & illam ad Filium non referre, cum hic sit formalis effectus ipsius, quem non potest non exercere in supposito, quod intrinsecè & formaliter constituit.

47. Secundò. Relatio ut concepta denominatur talis ab intellectu concipiente, & solum differt à scipsa ut exercita, sicut res in se ipsa existens, & vt terminus creatæ cognitionis. Sed relatio non constituit hypostatim Diuinam, quatenus terminus est nostræ cognitionis; sed quia talis est in seipso à parte rei independenter à nostra conceptione; non igitur ut concepta, sed ut exercita personam constituit. Confirmatur, nam si intellectus verè concepit id, quod à parte rei personam Patris constituit, sicut illa est paternitas secundum esse relativum paternitatis, à parte rei existens, ita secundum illud idem esse concipi debet personam constituere. Implicat autem secundum esse relativum paternitatis personam constituere, & secundum tale esse eandem personam non referre; quia talis constitutio sit secundum propriam differentiam paternitatis, qua formaliter includit esse ad Filium. Ergo implicat personam Patris formaliter constituit paternitate, & illam ad Filium actu non referri; sicut implicat formam esse in subiecto, & illi suum effectum formalem non tribueret.

48. TERTIA sententia. Est Capreoli in 1. dist. 26. q. 1. a. 2. Ferrariensis 4. contra gentes c. 26. §. penult. aientium, relationem Diuinam constituere personam Patris non sub expressa ratione relationis, sed formæ subsistentis incommunicabilis, sub qua ratione præcedit generationem, & nullum includit respectum ad correlativum, quia ut sic concipitur ut quid absolutum abstrahens ab ordine ad terminum. Addit Ferrarien. Personam Patris ante originem constitui quidem in esse hypostatico subsistente, nondum tamen distinguit à Filio, quia à Filio non distinguitur, nisi per rationem relatiæ oppositam, quæ est ipsa Paternitas sub expressa ratione paternitati originem consequentis.

49. Fundamentum huius opinonis est, quia cum in Diuinis nulla sit distinctio ex natura rei inter absolutum & respectuum, sed sola ratione, quæ eandem rem simplicissimam concipit ut absolutam, quatenus præstat munus formæ absolutæ; eandem concipit ut relativum, quatenus exercet munus formæ relativæ; potest intellectus eandem perfectionem relativum concipere sub ratione absoluta, quatenus præstat munus formæ hypostaticæ, eandem concipere potest sub expressa ratione relatiæ, quatenus exercet munus referendi. Nam sicut re vera est hæc perfectio in re-

latione Diuina, eaque ex natura sua non postulat concipi respectivo conceptu, sed absoluto; ita poterit sub tali ratione formalis concipi conceptu absoluto, cui correspondat perfectio à parte rei quidem respectiva, exercens tamen munus perfectionis absolute, proinde conceptibilis conceptu absoluto. Tum quia talis perfectio in creaturis, per ordinem ad quas illa concipitur in Deo distincta, absoluta est. Tum demum quia constituere personam subsistentem, formaliter est constituere aliquid ad se, non ad aliud.

50. Hanc sententiam impugnant Scotus ^{Scotus &} in 1. distinct. 28. quæst. 3. & Durandus ^{Durandus} in 1. distinct. 26. quæst. 1. Summa impugnationis illam impugnant. et. Quoniam aut ratio illa hypostatica constitutiva primæ personæ, est absoluta, aut respectiva, aut abstrahens ab utroque. Si absoluta; ergo constituitur proprietate absoluta, quod est contra Concilia & Patres, ^{Concilia &} Authores ipsos, quos impugnamus. Sire Patres. respectiva; ergo relatio ut relatio est formaliter, constituit. Abstrahere autem ab absolutu & respectivo non potest: tum quia, cum ratio illa singularis sit & individua, determinata ad hanc personam particularem, non poterit ab ab soluto & respectivo abstrahere. Tum quia nequit forma constituens ab ea formalitate abstrahere, quam essentialiter postulat constitutum ipsum. Sed persona Diuina, ut constituta proprietate personali essentialiter postulat oppositionem & incommunicabilitatem ad reliquias personas, quæ oppositio & incommunicabilitas non habetur, nisi per conceptum ipsum, ut formaliter relativum. Ergo relatio, ut constitutiva personæ Diuinae, abstrahere non potest à conceptu & formalitate relativiæ.

51. Confirmatur, quia vel ratio illa constitutiva primæ personæ, per intellectum præcisæ à relatione, est respectiva, vel absoluta. Si respectiva; ergo formaliter constituit, ut relatio. Si absoluta; ergo pertinet ad essentialia; quia quidquid relativum non est, ad essentialiam spectat: ac proinde non potest sub hac ratione præcisa personam constituere, quia persona non constituitur, nisi per rationem incommunicabilem: nulla autem ratio absoluta in Deo incommunicabilis est. Neque hic valet distinctio eorum, qui dicunt, relationem, ut relatio est specificatim, non reduplicative, personam constituere. Nam constituere, ut relatio est reduplicative, est constitutere secundum propriam differentiam relationis. Constituere autem, ut relatio est specificatim, est constitutere secundum rationem genericam abstrahentem ab absolutu & respectivo: atqui probatum est, illam non posse personam constituere secundum rationem genericam, ab absolutu & respectivo abstrahentem: ergo non potest, nisi ut relatio reduplicative personam constituere.

52. Falsum etiam est, quod Ferrariensis ^{Ferrariensis} addit, personam Patris solum constitui in esse hypostatico ante originem, non autem di-

stinguui

Etungui à Filio, nisi post originem per relationem ipsam paternitatis: tum quia in Diuinis eadem est ratio constitutiva personæ, & distinctiua eiusdem ab omni alia. Tum quia persona Patris non solum distinguitur à Filio in esse relatio, sed etiam in esse productio, quod habet ante originem; cùm non minus implicet, eandem personam se ipsam producere, quā ad seipsum referri.

Ferrariensis

53. Demum falsum est, quod idem Ferrarentis ibidem docet, §. Attendum tertio, nempe relationem Diuinam non constituere personam, vt relatio est ratione ab essentia distincta, sed ratione ipsius essentie, cum qua identificatur, & ex qua habet, vt subsistat; & tantum ex propria ratione habere, vt constitutam personam in esse incommunicabili, & distincto à ceteris personis: falsum, inquam, est, quia personæ Diuinæ non solum in esse incommunicabilis, sed etiam in esse suppositi subsistentis distinguuntur inter se: alioquin non essent tres subsistentiæ relatiæ, contra Concilia & Patres, in Deo. Confirmatur, quia iuxta Conciliorum & Patrum doctrinam, vno hypostatica facta est in subsistentia, & non in natura Verbi. Ergo Verbum habet peculiarem subsistentiam, ratione condistinctam ab ipsa natura Verbi, per quam subsistentiam Verbum immediate vnitum est natura humana. Atque hæc subsistentia propria Verbi, alia esse non potest, quā relatio; cùm nihil possit habere Verbum, vt condistinctum à natura communis, nisi relationem.

Contra Cō
cilia &
Patres.

54. Ad fundamentum relatiæ sententiæ nego, rationem illam constitutivam personæ Diuinæ natura sua postulare, vt à nobis concipiatur conceptu absoluto. Etenim cum illa constitutam personam incommunicabilem, persona autem Diuina incommunicabilis esse non possit, nisi relatione, natura sua postulat conceptu conceptu relatio. Falsum autem est, relationem Diuinam constituere aliquid ad se, cùm constitutam personam, quæ essentiale est ad alterum. Quod si ad se, dicat non purum respectum ad terminum, sed substantialem constitutionem personæ, vltro concedo, illam constituere aliquid ad se: nego tamen id esse munus solius formæ absolutæ, nam hæc ipsa constitutio personæ est ad alterum: vt constat de relatione transcendentali creata, quæ non abstracta respectu ad terminum. Nec est eadem ratio de persona creatura, quæ incommunicabilis est, non propter relatiuum oppositionem, sed propter limitationem, conceptibilis est conceptu absoluto. Vnde quamvis ad instar huius in personis Diuinis distinguiri possit ratio constituens & ratio referens; non tamen potest ad instar huius illa concipi conceptu absoluto, quia hoc involuit limitationem in ipsa ratione concepta. In Deo autem non solum repugnat ratio limitationis in re ipsa, sed etiam in ipso conceptu obiectivo, quia non debemus in Deo concipere alterum, atque perfectiones ipsæ isti Deo existentes concipi postulant. Confirmatur, quia propterea non admittimus in Deo

compositionem metaphysicam, ne admittamus huiusmodi conceptus & rationes obiectiuè limitatas, quas compositio ipsa Metaphysica essentialiter inuoluit.

55. QVARTA sententia est Durandi in I. dicit. 26. & 27. q. 1. Gabr. q. 1. affirmantium, personas diuinas constitui relationibus, vt relations sunt formaliter. Quam sententia etiam docuit Scotus, quilibet in primo loco citato opinionem Ioannis de Ripa, vt probabilem defendat, & cum eo etiam prædictus Palatius, tamen distinctione 28. & quolibet 4. ad argumentum principale, sequitur hanc, quam etiam sequitur Palatius, & cum eo multi recentiores. Pro qua suppono, dupliciter nos posse de constitutione Diuinorum personarum loqui. Vno modo, prout est in se, alio modo, prout à nobis concipiatur. Et hoc dupliciter, vel conceptu distincto, & adequato exprimente rem, vt est in se, aut confuso & inadæquato.

Durandus,
Gabriel.

Scotus.

Ioa de Ripa.
Palatini.

56. DICO I. Personæ Diuinæ re ipsa constituntur relatione, vt relatio est formaliter. Fundamentum est, quia per id à parte rei relatio personas diuinas formaliter constituit, per quod est incommunicabilis: est autem incommunicabilis vt relatio: ergo vt relatio formaliter constituit. Major constat, nam de ratione personæ est incomunicabilitas. Minor probatur, quia relatio est incommunicabilis formaliter vt opposita: opponitur autem formaliter vt relatio: ergo vt relatio formaliter est incommunicabilis. Confirmatur, quia si non constitueret vt relatio formaliter; sed sub alia formalitate; aut ista formalitas esset absoluta, aut relatiua: si relatiua; ergo constituit vt relatio formaliter: si absoluta; ergo hæc sententia non discrepat à sententia suprà impugnata de constitutione personarum per proprietates absolutas. Nam ad hoc vt personæ Diuinæ dicantur constitui formalitate absoluta, non est necesse, vt talis formalitas à parte rei sit distincta à formalitate relatiua; sed sufficit, si sola ratione ratiocinata ab illa distinguitur. Sicut eadem distinctio rationis sufficit, vt persona Diuina dicatur constitui relatione, & non essentia.

57. Hinc reiecta manet sententia quorundam Thomistarum afferentium, personas Diuinas constitui per relationes secundum esse in, non autem secundum esse Ad. Nam si à relatione præscindatur esse Ad, tollitur propria differentia relationis, & solum relinquitur id, quod illi commune est cum reliquis entibus absolutis. Vnde non constitueret, secundum formalitatem relationis.

Thomista.

58. DICES. Pater paternitate non solum constituitur persona incommunicabilis Filio, cui relatiuè opponitur, sed etiam Spiritui sancto, cui relatiuè non opponitur. Similiter Filius filiatione constituitur persona incommunicabilis non solum Patri, cui relatiuè opponitur, sed etiam Spiritui sancto, cui relatiuè non opponitur. Ergo persona Diuina non constituitur relatione, vt relatio est formaliter, si quidem Pater & Filius constituuntur, vt

Personæ

Personæ distinctæ & incommunicabiles Spiritui sancto per paternitatem & filiationem, per quas non opponuntur formaliter Spiritui sancto. Resp. Ex disputatis sectione præcedente, Patrem & Filium constitui distinctas personas à Spiritu sancto Paternitate & filiatione, quatenus radicaliter opponuntur Spiritui sancto.

59. Vrgebis. Vel ista radicalis oppositio est de te sufficiens ad constituentiam, & distinguendam unam personam Diuinam ab alia, vel non: si non est sufficiens; ergo non poterit per illam Pater & Filius sufficienter distinguiri à Spiritu sancto. Si est sufficiens; ergo non est semper necessaria formalis oppositio ad constituentias, & distinguendas personas Diuinias. Vnde poterunt personæ Diuinæ sufficienter constitui, & distinguiri per solam oppositionem radicalē, atque adeo per proprietates absolutas, radicaliter tantum oppositas. Resp. Iuxta superius conclusa, radicalē oppositionem relatiā esse quidem sufficientem ad constituentias, & distinguendas personas Diuinias, supposita tamen formalī oppositione relatiā carum; non esse autem sufficientem, nulla supposita formalī oppositione relatiā carundem. Cuius ratio est, quia radicalis oppositio supponit aliam formalitatem priorem in ipsa persona Diuina, in qua talis oppositio radicalis fundatur. Vnde vel illa erit absolute vel respectiā: si absolute, implicat per illam cōstitutū personam Diuinam, cum omnis perfectio absoluta in Diuinis sit illimitata in omni genere perfectionis, atque adeo nulli alteri opposita & incommunicabilis. Si respectiā, rursus illa non poterit esse respectiā radicaliter, ne procedatur in infinitum: ergo erit respectiā formaliter. Omnis autem perfectio respectiā formaliter, essentialiter limitatur propter formalem oppositionem ad certum genus perfectionis; nam saltē limitatur ad non includendam oppositam correlationem, à qua essentialiter distinguitur. Porro perfectioni essentialiter limitatæ ad certum genus non repugnat radicalis oppositio, per quam opponatur & distinguatur ab alia perfectione, etiam radicaliter opposita & distincta. Repugnat autem perfectioni illimitatae in omni genere. Nam hoc ipso, quod supponitur illimitata in omni genere, non potest ullam à se excludere, ac proinde opponi & distinguiri nequit. Contrā verò perfectio, quæ suapte natura supponitur limitata ad certum genus, non solum potest distinguiri & opponi perfectioni, cui tantum formaliter, sed etiam cui radicaliter opponitur.

60. Instabis. Ergo poterit filiatio Diuina non modò distinguere Filium à Patre, sed etiam à Spiritu sancto, etiamsi illum per impossibile non produceret. Imò posito quod filiatio per formalem oppositionem ad Patrem limitaretur ad certum genus perfectionis, non repugnaret, illum opponi Spiritui sancto per radicalē oppositionem in ratione personæ incommunicabiliter tantum subsistentis. Respondeo. Nego consequentiam. Nam in eo

casu neque radicaliter filiatio opponeretur spirationi passiuæ. Sicut, quia neque radicaliter spiratio actiua opponitur paternitati & filiationi, à neutra distinguitur, sed cum utraque identificatur. Nec sat est dicere, in eo casu fore radicalem oppositionem inter filiationem & spirationem passiuam in ratione personæ incommunicabiliter subsistentis; quia cùm de ratione personalitatis sit incommunicabilitas, hoc ipso quod tunc filiatio constitueret personam Filij, redderet illam incommunicabilem Spiritui sancto. Non, inquam, hoc sat est dicere, quia incommunicabilitas supponit in persona Diuina rationem aliquā oppositam, in qua proximè fundetur: nam ideo est incommunicabilis, quia opposita; non contrā, ideo opposita; quia incommunicabilis. Cum igitur in eo casu nulla supponeretur oppositio in filiatione respectu spirationis passiuæ, in qua proximè fundari posse incommunicabilitas ipsa personalitatis Filij respectu Spiritus sancti, non posset in eo casu Filius distinguiri personaliter à Spiritu sancto; nec sufficeret formalis oppositio, quæ in filiatione supponeretur respectu Patris: nam hæc esset remota, & insufficiens ad fundandam proximam incommunicabilitatem, quam Filius deberet habere respectu Spiritus sancti. Sieut nec de facto sufficit remota oppositio formalis, quam habet paternitas respectu Filij ad hoc, ut spiratio actiua mediante paternitate opponatur filiationi.

61. Dico 2. Relatio non constituit personam Diuinam, ut transcendentalis tantum nec ut prædicamentalis tantum; sed ut transcendentalis & prædicamentalis simul, seclusis imperfectionibus; quæ in utraque relatione creata reperi possunt. Explico. Relatio Diuina eti prædicamentalis propriè non sit, cùm nec prædicamento claudatur, nec ut accidens adueniat personæ completem constitutæ, ut adueniunt relationes prædicamentales suppositis creatis perfectè constitutis; verumtamen in se vna claudit quidquid perfectionis est tam in relatione prædicamentali, (hoc autem est actu respicere terminum existentem, & simul duratione, natura, & cognitione esse cum sua opposita correlatione) quæ in relatione transcendentali, quod est non tantum actu respicere terminum, sed aliquod etiam munus exercere circa illum. Assertionem sic explicatam probo. Relatio Diuina non solum refert actu personam ad terminum quidditatè existentem, quæ simul duratio, natura, & cognitione est cum illo; sed etiā constituit personam, quam actu refert, in ratione suppositi perfectè subsistentis, & secundadiad producendum. Priora sunt munia relationis prædicamentalis, posteriora verò transcendentalis. Igitur relatio non constituit personam Diuinam, ut prædicamentalis tantum, neque ut transcendentalis tantum, sed ut prædicamentalis & transcendentalis simul. Minorem suppono ex Philosophia. Maior constat ex dictis, & ex dicendis amplius.

62. Dico 3. Personæ Diuinæ re ipsa non
folium

solum constituuntur relationibus, sed etiam originibus, quatenus origines sumuntur pro productionibus vel actiuis principiorum producentium, vel passiis terminorum productorum. Assertio probatur primò à posteriori. Nam alioqui origines non essent perfectiones quidditatiæ, sed accidentales personæ Diuinas. Nam quidquid est extra constitutionem personæ, accidentale est: Ergo si origines à parte rei essent extra constitutionem Diuinarum personarum, essent illis accidentales, quia advenirent illis completere constitutionis in esse personali. Probatur secundò à priori. Persona Diuina non solum in esse naturæ, sed etiam in esse personæ debet esse actualissima: non esset autem actualissima, si in suo quidditatu conceptu personali originem non includeret: ergo. Maior constat, nam persona Diuina est actus purissimus: ergo quidditatu & formaliter includere debet omnem perfectionem sibi compossibilem. Minor probatur, quia si in quidditatu conceptu personali persona diuina non includeret originem, non esset actuata omni perfectione sibi possibili; atque adeo in esse personæ non esset actualissima, cum postea actuari vltiori formalitate & perfectione sibi debita.

63. Cæterum diuerso modo personam diuinam constituit origo passiva, atque illam constituit origo activa. Nam origo activa constituit personam in ratione actu producentis, vnde supponit illam constitutam in ratione productiui. Origó vero passiva partim est via, & tendentia ad constitutionem personalem in esse formato & perfecto; partim, ut perfectio quædam perleuans, constituit personam in esse producto, actu respiciente principium producens.

64. Dico quartò. Si personæ diuinæ adæquate & distinctè concipientur, concipi debent conceptu relatiuo, non absoluто. Fundamentum est, quia conceptui adæquato & distincto correspoderet res prout est in se ipsa: sed diuinæ personæ re ipsa constituuntur relatione, vt relatio est, vt super probatum est: ergo vt tales concipi debent, si adæquate & distinctè concipientur.

65. Dico quintò. Quamvis conceptu confuso & inadæquato personæ diuinæ non concipientur sub expressa ratione relatiua, non tamen concipi possunt sub expressa ratione absoluta, sed sub præcisiua dumtaxat ratione subsistentis incomunicabiliter. Prima pars assertionis probatur, quia conceptu confuso non concipi mus diuinæ personas prout sunt in se, sed per analogiam ad personas creatas: ergo vt sic non concipi mus illas sub expressa ratione relatiua. Antecedens probatur, nam ratio, sub qua illas expressè concipi mus, est analogicæ eadem, qua constituuntur personæ creatæ, ad instar quarum concipi mus increatas: sed hæc non est relatiua: ergo.

66. DICES. Etsi ratio, sub qua personas

diuinæ concipi mus, sit subsistentia creata, per cuius speciem concipi mus personas increatæ; tamen ratio, quam sub illa concipi mus, est subsistentia increata, quæ relatiua est. Respondeo. Coneedo rationem, quæ vltimò terminat conceptum nostrum, esse ipsam subsistentiam increatam relatiua; non tamen sub expressa ratione relationis, quia sub eatantum ratione expressa terminat, sub qua immediatè representatur per speciem desumptam ex persona creata.

67. SECUND A pars assertionis probatur, nam alioqui talis conceptio esset falsa, quia exprimeret rem sub opposita ratione, qua est in se. Nam licet conceptus confusus, & inadæquatus non exprimat rem secundum adæquatam perfectionem, quam habet; non tamen illam exprimere debet secundum diuersam perfectionem ab ea, quam in se habet. Alioqui non solum talis conceptus non adæquaretur, sed etiam difformaretur obiecto à parte rei existenti. Vnde non tantum esset negatiu imperfetus, sed etiam positivè falsus. Nam prior conceptio licet non exprimat totam perfectionem obiecti, falsa tamen non est; quia quod exprimit, in re ipsa est, quamvis non id tantum, quod conceptio ipsa exprimit. Posterior vero falsa est, quia exprimit obiectum aliter, atque seipso est. Cum igitur personæ diuinæ re ipsa constituantur perfectione relatiua, non possunt vero conceptu concipi, si concipientur sub ratione absoluta; possunt tamen concipi conceptu præcisiuo sub ratione subsistentis incomunicabiliter; quia licet hæc perfectio à parte rei non præcindat à relatione, in re ipsa tamen est, ac proinde conceptio illam exprimens falsa non est, etsi non secundum totam perfectionem, quam re ipsa includit, illam exprimat.

68. Ad rationem dubitandi nego Antecedens. Non enim paternitas supponit personam Patris, sed constituit illam. Ad probationem nego paternitatem, quæ relatio est, re ipsa, sed tantum ratione & modo concipiendi nostro generationem consequi. Constat, quia paternitas est prima relatio competens Deo ante omnem originem: ergo non potest re ipsa generationem consequi: nam omnis realis consecutio fit media aliqua origine. Ergo si paternitas re ipsa generationem consequeretur, fieret media generatione, tanquam origine. Consequitur autem paternitas generationis actu secundum rationem, quæ assueta concipere increata ad instar creatorum, primò concipit illam, vt constituentem personam sub ratione subsistentis incomunicabiliter, abstrahente à relatiuo & absoluто: secundò sub ratione generantis; tertio sub ratione referentis ad Filium iam productum. Quæ tres rationes sunt quidem in diuina paternitate, sine illa tamen prioritatem, aut posterioritate actuali, sed tantum virtuali seu fundamentali inadæquata. Quia vbi nulla est actualis distinctione, nulla esse potest prioritas & posterioritas. Nam omnis

omnis realis prioritas importat realem distinctionem à suo posteriori. Quo fit, ut eadem paternitas re ipsa constituat, originet, & referat. Neque prout constituit, diuersa est à se ipsa, prout originat, & referit, nisi penes connorata. Nam prout constituit, dicit tantum personam constitutam; prout originat, includit actum essentiale, connotando terminum in produci, prout referit, explicitè dicit terminum productum, ad quem referit. Quia igitur in creatis constitutio persona præcedit originem, & origo relationem, in intellectu nostro, qui ista concipit ad instar rerum creatarum, constitutio personæ in Diuinis præcedit originem, & origo relationem.

69. Atque in hac prioritate & posterioritate in concipiendo fundatur prioritas & posteritas in significando, quæ immediatè consequitur prioritatem & posterioritatem in concipiendo. Vnde verè dicimus: Ideo Pater refertur, quia generat; ideo generat, quia supponit constitutus ad generandum: sunt enim istæ causales verae: tum quia conformantur modo nostro concipiendi, fundato in rebus creatis, ad instar quarum Diuina concipimus. Tum propter ipsas perfectiones Diuinas à parte rei existentes, quæ licet in se ipsis non existant cum ea prioritate & posterioritate actuali, cum qua enunciantur; existunt tamen cum prioritate & posterioritate virtuali; quæ in hoc consistit, ut si hæ rationes distinguerentur in Diuina relatione, prior esset ratio constitutus quam originans, & originans, quam referens.

70. Cæterum si Diuina personalitas concipiatur, ut ipsa exigit concipi, concipi debet, ut quidditatiæ includens omnes has tres formalitates, nempe substantiæ incomunicabilis, originis sive actiua in persona producente, sive passiva in persona producata, & actualis referentiæ ad terminum relativum oppositum. Vnaquæque enim relatio Diuina personalis, quæ Diuina est, essentialiter includit omnes istas perfectiones: quia ut Diuina concipienda est omni perfectiori modo, quo concipi potest: at qui perfectiori modo concipitur, si concipiatur, ut essentialiter claudens intra suam quidditatem omnes istas formalitates, quam si tantum identice, & concomitanter includat. Quo fit, ut quando concipitur Diuina personalitas secundum unam tantum formalitatem, non concipiatur adæquatè, & perfectè secundum omnem perfectionem, quam quidditatiæ includit, sed tantum inadæquate, & imperfectè.

71. Dices. Pater re ipsâ est prior origine Filio: ergo non potest re ipsa simul esse cum Filio; esset autem re ipsa simul cum Filio, si in ratione personæ constitueretur paternitate, quia paternitas essentialiter postulat existentiam Filii, cùm sit actualis respectus ad illum. Respondeo. Concedo consequiam de similitate originis; implicat

namque, Patrem priorem esse origine Filio, & simul origine cum illo: nego tamen consequiam de similitate durationis, & naturæ, quia non repugnat, Patrem priorem esse origine, & simul duratione, & natura cum Filio; ut patet in rebus creatis, in quibus causa est prior origine suo effectu, cum quo tamen potest esse simul duratione. Ratio est, quia istæ prioritates & posterioritates sunt diuersæ rationis; & prioritas vnius non destruit posterioritatem alterius, & contraria. Nam prioritas originis solum postulat, ut vnum sit principium alterius, cui tantum repugnat posterioritas originis, quæ est posterioritas eiusdem ordinis & rationis: Similat verò durationis solum postulat similitatem existentiarum in eadem duratione, cui tantum repugnat prioritas & posterioritas in eodem genere. Non ergo repugnat, Deum Patrem esse priorem origine Filio, & simul duratione, & natura cum illo. Qualicet Filius sit à Patre, in nullo tam signo existit Pater, in quo non existat Filius. Et consequenter nullum est signum, in quo Pater sit constitutus paternitate, & non respiciat Filium alicui existentem. Vnde cùm dicitur, Pater ut prior origine non habet Filium productum, sed producendum: ergo ut prior origine non habet terminum praesentem, ad quem referatur, sed futurum, ad quem non refertur, sed referetur: nego antecedens: nam in eo prioritas originis confunditur cum prioritate durationis. Præsens enim & futurum important prioritatem & posterioritatem durationis, quæ cum prioritate & posterioritate originis non necessariò connectuntur, quia potest principium in eo signo durationis, in quo existit, producere suum terminum, atque adeo in omni signo durationis respicere illum, ut productum à se, & in nullo signo respicere illum, ut producendum. Tota igitur fallacia est, quia quod est prius tantum origine, concipimus ut prius etiam duratione. Vnde in signo, in quo Patrem concipiimus priorem origine Filio, nondum concipiimus Filium productum, sed producendum in posteriori signo originis, ac si posteriori signum originis Filii esset signum durationis: quod falsum est, quia posterioritas originis non dicit, nisi esse ab alio, quod stare potest cum similitate existendi in quovis signo cum illo. Vnde modus imperfetè concipiendi noster applicatur rebus ipsis conceptis: ac proinde magna committitur fallacia, argumentando ab imperfetto modo concipiendi nostro ad modum existendi rerum.

72. Ad rationes verò oppositæ sententiarum præcedentis à Scoto adductas respondeo. Ad primam nego, relationem Diuinam non posse se ipsam referre, quia cùm sit substantia, non repugnat, ut se ipsam referat ad oppositum terminum: sicut relatio transcendentalis creata cōstituit essentiam, & simul se ipsam refert ad terminū possibilem.

*Augustin.
explicatur.*

Ad illud quod dicitur, omne relatiuum prius naturā præsupponitur, quām referatur, intelligentum est de relatio, quod denominatiū tantū, non essentialiter refertur. Nec mitum si relatio identitatis realis non est, quia illa nec supponit, nec secum afferat distinctionem extreborum. Ceterū Augustinus explicandus est, ut tantū velit, hoc nomen *Persona*, quod modum significandi, non quoad rem ipsam significatam, in Deo importare perfectionem absolutam, ut patet textum legenti. Cuius ratio est; quia hoc nomen, *Persona*, desumptum est à personalitate creata, quæ importat perfectionem absolutam.

73. Ad secundam neganda est vniuersaliter maior. Nam licet illa vera sit de relationibus creatis, quæ distinctionem supponunt in rebus ipsis absolutis; falsa tamen est de increatis, quæ distinctionem non supponunt, nisi in relatiuis.

74. Ad tertiam concessa maiore de prioritate originis, distinguenda est minor. Nam si ea intelligatur de prioritate durationis, naturæ, vel cognitionis, vera est, non tamen contra nos, qui tantū in originante concedimus prioritatem originis, quæ stare potest cum simultate durationis, cognitionis, & naturæ cum termino originato. Si vero intelligatur de prioritate originis, falsa est, quia cum simultate relatiuum stare potest prioritas originis in principio producente, & posterioritas in termino productio. Legendus est S. Thomas 1.p. q.42. art. 6. ad 2. Sylvius ibid.

75. Ad confirmationem nego, Patrem originare Filium, nil aliud esse, quam Patrem habere Filium, ut correlatiuum sui; sed est habere illum per originem à se productum. Vnde assignata hypothesis destruit se ipsam, nempe quod sola paternitate posita, & omni alia actione circumscripta, ponenda esset Filiatio. Nam ex una parte paternitas essentialiter postulat filiationem; ex alia vero parte Filius non nisi origine à Patre procedere potest. Igitur implicat in adiectione, quod posita parternitate, & circumscripta actione generativa, ponatur Filius. Nec repugnat, relatiuum producere suum correlatiuum; quia non repugnat, ut relativa sint simul natura, duratione, & cognitione, & tamen unum sit prius origine altero. Vnde etiam non possit Pater non intelligi prior origine Filio, cùm non possit intelligi, tanquam is, à quo Filius; tamen non potest non intelligi simul natura, duratione, & cognitione cum Filio, quia non potest non intelligi, ut correlatiuum Filii.

76. Ad quartum nego, relationem non posse esse terminum originis, præsertim si sit subsistens, qualis est relatio Diuina. Philosophus autem intelligendus est de relatione prædicamentali creata, quæ est purus respectus, nec per se primò ab agente intenta, sed consequitur ad productionem alicuius absoluti.

*S. Thomas.
Sylvius.*

Aristoteles.

77. Ad quintam negandum est, codem modo generans respicere genitum, ac spirans spiratum. Nam generans respicit genitum, ut simile similitudine naturali, & intentionali vi sive processionis formalis. Spirans verò respicit spiratum, ut simile similitudine tantum naturali, quæ ad generationem intellectualē non sufficit. Et licet genitor non referatur ad genitum secundum id, quod genitus assimilatur genitori, quia secundum id non opponitur; adhuc tamen diuerso modo genitor referatur ad genitum, ac spirans ad spiratum. Nam genitor referatur ad genitum, tanquam ad personam subsistentem, sibi adæquatè similem visus processionis formalis. Demum productio non dicitur generatio, nisi ex termino formalis. Cum igitur terminus formalis non sit relatio, sed natura, ex eatali vel tali modo communicata, sortitur rationem generationis. Ac proinde maior est ratio, cui prius una, quāl alia productio, tendat ad productum per modum naturæ, etiam si viraque terminetur ad relationem subsistentem, quia cum ipsa productione relationis essentialiter connectitur communicatio naturæ, quæ ut stat sub hoc vel illo modo communicatio, constituit productionem sub tali vel tali specie productionis.

78. Ad sextam nego, suppositum Diuinum re ipsa præcedere suam originem aetiam vel relationem, qua refertur ad productum, etiam præcedat originem passiuam, & terminum à se productum, prioritatem tantum originis, non autem naturæ, durationis, aut cognitionis. Vnde à parte rei non prius Pater est potens ad producendum, quām actu producat: sicut non prius est potens ad intelligendum, quām actu intelligat, quia in Diuinis posse & esse sunt idem. Quare illa causalis; Ideo Pater præducit, quia potens est ad producendum; vera tantum est ex modo concipiendi nostro per analogiam ad creata, cum fundamento in re, modo supra explicato. Hinc tamen non sequitur, Filium præcedere suam generationem, quia licet sit simul natura, & cognitione cum Patre, qui prior est passiva generatione Filii; non tamen licet vnam prioritatem ex alia inferre; cum prioritas generationis sit prioritas originis, quæ diuersa rationis est à prioritate naturæ & cognitionis.

79. Ad septimum nego, paternitati non repugnare communicabilitatem. Ad primam probationem nego, paternitatem Diuinam non esse de se hanc & singularem: neque ad hoc requiritur infinitas: ut constar de supposito creato, quod quamvis finitum sit, singulare tamen est, & incomunicabile alteri supposito. Nam hoc ipso, quod talis entitas est, singularis sit, necessaria est; quanquam Diuina paternitas infinita est in genere paternitatis. Ad secundam probationem, nego consequentiam. Nam quamvis relationes Diuinae æqualiter

sc

se habeant ad essentiam, non tamen aequaliter se habent inter se, quia inter se distinguuntur, & opponuntur suis proprijs rationibus formalibus, quarum vna potest esse communicabilis, altera incomunicabilis. Ad tertiam probationem distinguendum est. Nam vel ea hypothesi data, paternitas Diuina esset eiusdem rationis & naturae, ac nunc est; & sic talis hypothesis se ipsam destrueret: nam ex eo quod esset subsistens incomunicabiliter, vt nunc est, esset incomunicabilis Spiritui sancto. Quotiescunque autem in hypothesis ponitur ratio aliqua destruens rationem formalem antecedentis positi, tunc ex oppositis in antecedente sequuntur opposita in consequente: vt si ponas, quod simul quis sit homo & leo, sequitur quod simul sit rationalis & irrationalis, proinde homo & non homo. Vel talis paternitas foret diversa rationis, ac nunc est, ed quod non esset incomunicabiliter subsistens, vt nunc est; & tunc nil mirum, si foret incomunicabilis, quoniam esset diversa rationis ac nunc est.

80. Ad octavum nego, relationem Diuinam non constituere vnum per se cum

essentia, etiam si diversi quasi generis ab essentia. Tum quia relatio Diuina est substantia, non accidens. Tum quia est perfectissimum vnum cum essentia maiori unitate, quam quem subsistentia creata cum sua natura. Vnde falsum est, magis perse esse vnum suppositum creatum, quam increatum; quia magis vnum dicitur, quod in sua constitutione minorem inuoluit distinctionem. Nec refert, quod illud constituantur ex rationibus formalibus magis diversis, absolute scilicet & respectivo. Nam haec diversitas rationum formalium sicut non obstat unitati, ita neque supposito per se vni; cu enim suppositum constare debet natura & subsistentia incomunicabili, & in Diuinis nulla ratio, praeter relationem, incomunicabilis esse possit, iure sequitur, suppositum Diuinum absolu & respectivo constituendum esse.

81. Ad nonum. Cum definitio illa communis sit personae creatae & increatae, & creata non constituantur proprietate relationa, sed absoluta, non debuit per relationem dari, sed per aliquid relationem & absolu commune.

DISPUTATIO XXI.

An Personae Diuinae prater proprias subsistentias relativa habent aliam subsistentiam absolutam communem naturae propriam.

Scotus.
Durandus.
Capreolus.
Argentinus.
Caietanus.
Zumel.
Molina.
Suarez.
Granadus.

1. **R**IMA sententia affirmat. Est Scoti in 3. dist. 1. quest. 2. q. ad questionem. Durandi quest. 2. & 4. Capreoli qu. vnicar. art. 3. Ad argumenta Durandi. Argentinæ in 1. dist. 26. qu. vnicar. art. 4. ad 9. Caietani 1. p. q. 39. art. 4. §. ad evidentiæ, & 3. p. q. 3. art. 2. & 3. Zumel 1. p. q. 30. art. 1. disput. vnicar. concl. 1. Molinæ q. 29. art. 2. disp. 3. Suarez 3. p. disp. 13. sect. 1. & lib. 4. de Trinit. c. ii. Granadi 1. p. tomo 3. controværia, 5. disp. 5. sect. 3. Verum hi autores ex diuerso procedunt fundamento. Etenim Durandus Capreolus, & alij, ad quos etiam inclinare videtur Scotus; supponunt in Deo vnum tantum subsistere absolutum, sicut & vnum esse, quo omnes Diuinæ personæ per se existunt & subsistunt, ita ut relationes non superaddant naturæ, nisi solam rationem incomunicabilitatis.

2. Fundamentum Durandi est, quia subsistere dicit perfectissimum modum essendi: perfectissimus autem modus essendi, est ad se, non ad aliud existere: sola autem natura Diuinæ facit existere ad se, non autem relatio, quæ tantum facit existere ad aliud. Ergo subsistere est solius naturæ Diuinæ. Confir-

mat id ipsum auctoritate August. 7. de Trinit. c. 4. vbi, Omnis, inquit, res ad se ipsam subsistit, quantum magis Deus?

3. Reliqui vero autores supponentes, personas Diuinæ subsistere proprijs subsistentijs relatiis, ulterius probant, admittendum esse aliud subsistere absolutum naturæ, ratione distinctionis à triplici subsistere relationis personarum. Probant autem hoc primò auctoritate Patrum, qui huiusmodi subsistere absolutum in Deo videntur admittere ultra subsistere relationum personarum. Nam primò Agatho in epistola, que habetur in 6. Synodo actione 4. Confitemur, inquit, trium subsistentiarum, seu personarum vnam subsistentiam. Secundò Hieronymus in epist. ad Damasum: Natura, inquit, Dei id quod subsistit non habet aliunde, sed suum est. Et ibidem vnam tantum concedit hypostasis in Deo. Sed hypostasis idem est quod subsistens: ergo. Pro eodem facit Augustinus paulo ante citatus. Tertiò Cyrillus Alexandrinus & Anafasius in compendiorum fidei explicatione, quæ habetur tomo 4. Bibliothecæ: Quid, auctor, est Deus? res, quæ perse est, neque altero indiget ad hoc, ut ipsa subsistat.

Augustinus.

Agatho.
6 Synodus.

Hieronymus.

Augustinus.
Cyrillus.
Anafasius
Biblioth.
Patrum.